

Quick scan

Inventarisatie spelers, behoeften en visies voor een Kennisnetwerk Vitaal Platteland

Mei 2008

Netwerk Platteland

Martine van Meekeren

Rob Janmaat

Marga de Jong

Petra van de Kop

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert in zijn platteland.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	2
2.	Actoren	3
3.	Centrale rol voor de regio	5
4.	Kennistypen en –behoeften	6
5.	Kennisontsluiting	7
6.	Kennisuitwisseling	9
7.	Kennisontwikkeling	11
8.	Werkwijze Kennisnetwerk Vitaal Platteland	13
9.	Conclusies	15
	Bijlage 1 Lijst met respondenten	16
	Bijlage 2 Interviewgide Quick Scan Kennisnetwerk Vitaal Platteland	17

1 Inleiding

Op veel plaatsen wordt kennis ontwikkeld en uitgewisseld rond de thema's plattelandontwikkeling en landelijk gebied. Deze kennis komt echter niet altijd op de juiste plek terecht. Door de diversiteit aan initiatieven voor kennisnetwerken, werkplaatsen en programma's zijn de ontwikkeling en verspreiding van kennis versnipperd, wat een optimale uitwisseling van kennisvragen, kennis en ervaringen belemmert. Het ministerie van LNV onderkent het belang van betere kennisuitwisseling ten behoeve van dynamische plattelandontwikkeling en wil daartoe in 2008 een Kennisnetwerk Vitaal Platteland oprichten. Dit Kennisnetwerk heeft als doel bestaande kennis beter beschikbaar te maken en onderzoek beter toe te spitsen op kennisvragen die leven in het landelijk gebied.

Het Netwerk Platteland is gevraagd om, voordat het Kennisnetwerk Vitaal Platteland werkelijk vorm kan krijgen, een quick scan uit te voeren om duidelijk te krijgen welke kennisbehoeften er zijn bij actoren betrokken bij plattelandontwikkeling, wat kennisbieders en kennisvragers van een Kennisnetwerk Vitaal Platteland verwachten en wat de toegevoegde waarde van dit Kennisnetwerk is.

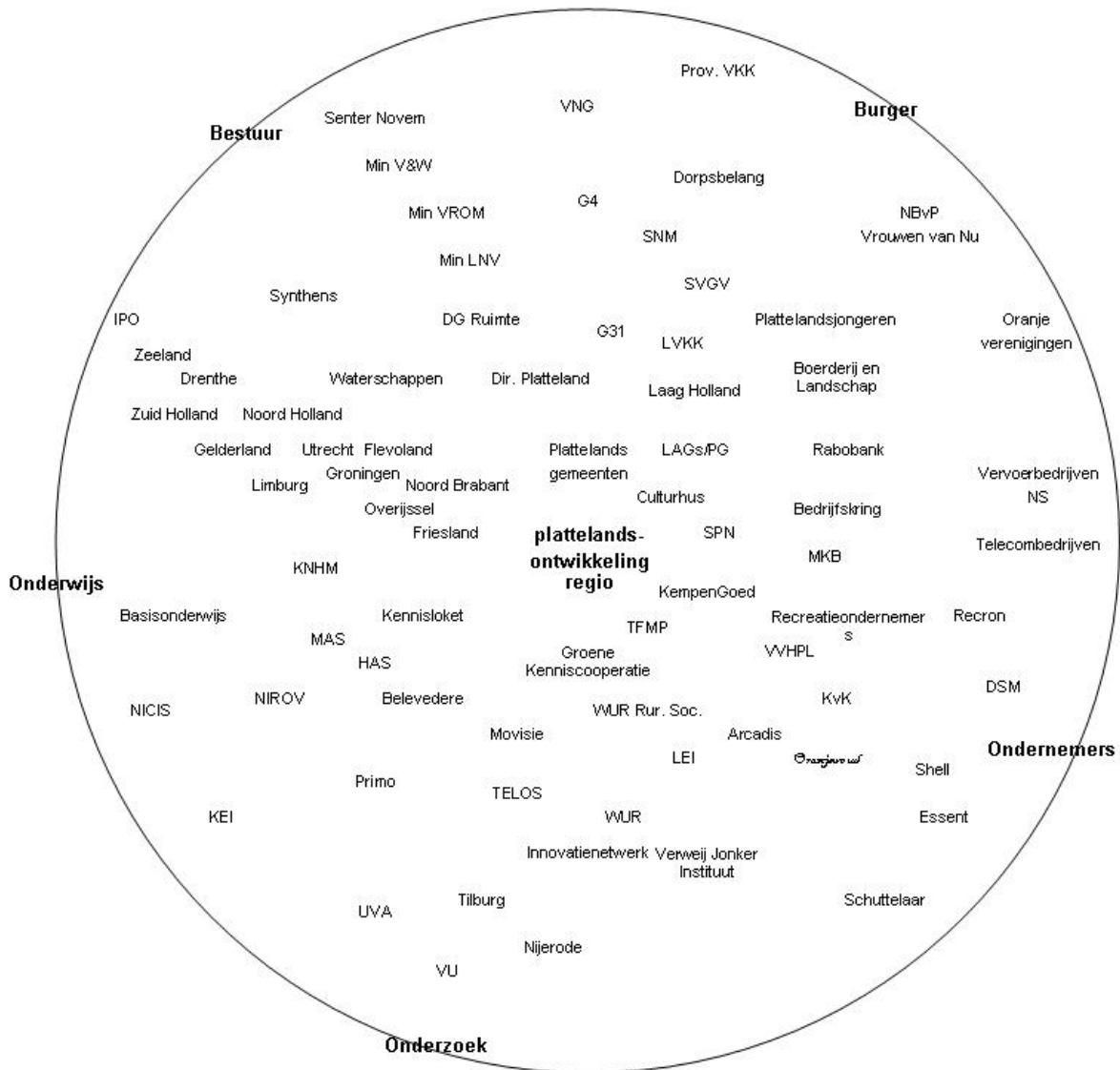
Deze quick scan is uitgevoerd van maart-mei 2008 en bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Samen met LNV is een inventarisatie gehouden naar relevante spelers op het terrein van plattelandontwikkeling en welke rol zij spelen op het gebied van kennisuitwisseling. Dit heeft geresulteerd in een schematische weergave van het veld.
2. Vervolgens is een selectie gemaakt van deze spelers, om te komen tot een shortlist van personen en organisaties die gezamenlijk de meest relevante aspecten van kennisuitwisseling rond het Vitaal Platteland dekken.
3. In totaal zijn 24 interviews gehouden. De namen van de geïnterviewden, alsmede de organisatie die zij vertegenwoordigen, staan in bijlage 1. De interviewgide is opgenomen in bijlage 2. Doel van de interviews is meer duidelijkheid te krijgen over welke kennisbehoeften er zijn met betrekking tot platteland en plattelandontwikkeling, welke kennis waar aanwezig is, op welke wijze en in welke mate kennis uitgewisseld wordt en waar knelpunten liggen. De interviews werden afgesloten met de vraag naar verwachtingen van een Kennisnetwerk Vitaal Platteland.
4. De resultaten uit deze interviews zijn verwerkt, geanalyseerd en besproken met enkele geïnterviewden en met een vertegenwoordiger van het ministerie van LNV.
5. De uitkomsten hiervan zijn verwerkt in de hier voorliggende conclusies van de quick scan en advies ten aanzien van het Kennisnetwerk Vitaal Platteland.

2 Actoren

De inventarisatie van spelers op het gebied van plattelandontwikkeling levert een breed veld aan actoren op. In onderstaand figuur is een groot aantal actoren weergegeven. Hierin hebben we onderscheid gemaakt tussen actoren die dichtbij en veraf staan van het proces van plattelandontwikkeling en de plek waar dat plaatsvindt: de regio.

In soorten actoren is onderscheid gemaakt naar bestuur, burger(organisaties), ondernemers, onderwijs en onderzoek. Vanzelfsprekend is de figuur niet compleet, het poogt een overzicht aan te reiken.

We lichten er enkele actoren uit. Deze groepen kregen in de interviews een extra accent.

Organisaties en netwerken uit de regio

Om de bewoners en ondernemers van het platteland zelf aan het woord te laten is gesproken met verschillende organisaties en personen die met de dagelijkse praktijk te maken hebben. Zij zijn veelal direct betrokken bij het proces van plattelandsontwikkeling en hebben al veel kennis en ervaring opgedaan met betrekking tot kansen, problemen en oplossingsrichtingen.

Overheden, provincies

Provincies zijn steeds meer de centrale figuur in het platteland. Er is aandacht voor professionalisering van gebiedsontwikkeling (Noord Brabant). Zij zullen hun regierol moeten waarmaken. Momenteel gaat er veel aandacht uit naar implementatie ILG. In het algemeen is de focus bij provincies wat meer gericht op inrichting van het landelijk gebied en in mindere mate op de sociale kanten ervan.

Overheden, gemeenten

Ook de rol van gemeenten wordt steeds belangrijker in het proces van plattelandsontwikkeling, mede door de komst van de nWro. In veel interviews werd benadrukt dat gemeenten sterke aandacht behoeven in een kennisnetwerk, omdat daar een grote kennisbehoefte bestaat.

Kennisinstellingen

Kennisinstellingen spelen een belangrijke rol bij de ontwikkeling van kennis. Voor plattelandsontwikkeling is het daarbij belangrijk dat de vraagstelling van kennisinstellingen aansluit bij vragen die spelen in de regio. Vanuit kennisinstellingen zelf leeft de behoefte om meer contact te krijgen met spelers in de regio.

Adviseurs en kennismakelaars

Diverse ZZP-ers, kennismakelaars en adviseurs hebben al enige jaren ervaring als intermediair in een gebied, het stimuleren van onderlinge uitwisseling en probleemsigalering. Een neutraal kennisnetwerk zou de uitwisseling van kennis tussen adviseurs kunnen bevorderen, wat nu soms belemmerd wordt door het gegeven dat ze potentiële concurrenten zijn.

3 Centrale rol voor de regio

Plattelandsontwikkeling begint aan de basis, in de regio. Het is dan ook gewenst dat een Kennisnetwerk begint vanuit de regionale vraag, waarna kennis wordt gezocht die aansluit bij de behoeften. Vaak is al heel veel kennis aanwezig in een gebied. De uitdaging is vooral om de vragen helder te krijgen en enthousiasme in een regio los te krijgen. Als die beweging in een regio of gebied er is, komen kennisvragen vaak vanzelf op gang. *“Het zou goed zijn in meer bijeenkomsten aandacht te besteden aan het vergaren van vragen uit de praktijk. Dit levert in eerste instantie wel veel lokale vragen op, maar die kun je opschalen naar een meer algemeen niveau.”* (Stichting Recreatie)

Op regionaal niveau worden zaken rond plattelandsontwikkeling concreet. Regionale agenda's dienen daarom de thematiek te bepalen voor uitwisseling en ontwikkeling van kennis, zowel met betrekking tot de praktijk als richting onderzoek en beleid.

- *“Het kennisnetwerk moet praktisch zijn en aansluiten bij wat leeft op het platteland.”* (VNG)
- *“Begin onderop met plattelandsontwikkeling. Er is veel kennis aanwezig aan de basis.”* (NBvP Vrouwen van Nu)
- *“Een kennisnetwerk is levend als kennis in praktijk ontwikkeld kan worden.”* (Landnet)

Vanuit de interviews kwam het advies het Kennisnetwerk Vitaal Platteland op te bouwen vanuit de streek, dichtbij de praktijk van plattelandsontwikkeling, en verbinding en aansluiting te zoeken bij partijen in een regio. Het is verstandig te starten op plekken waar energie zit. Begin met voorlopers in een gebied en breng voorlopers uit verschillende regio's samen. Stimuleer uitwisseling tussen deze voorlopers. Hierbij wordt vooral geadviseerd aan te sluiten bij bestaande regionale netwerken, want *“die staan dicht op de praktijk en genieten meer vertrouwen.”* (Van Meel)

Ook instrumenten als Regionale Innovatie Centra en Werkplaatsen sluiten aan bij het regionaal niveau (zie hoofdstuk 7).

Conclusie: Een kennisnetwerk begint vanuit de regio, regionale agenda's moeten de thematiek bepalen voor uitwisseling en ontwikkeling van kennis.

4 Kennistypen en -behoeften

Bij de diverse actoren in de wereld van plattelandsontwikkeling speelt kennis in al haar diversiteit een rol. Er is sprake van:

- *Praktijkkennis*; kennisontwikkeling van en vanuit de praktijk.
- *Ervaringen*; hierbij gaat niet in de eerste plaats over theorie, maar staat de uitwisseling van ervaring centraal. Mensen noemen behoeften als herkenning, inspiratie en solidariteit.
- *Proceskennis*; bij proceskennis draait het om de 'hoe-vraag'. Hoe kom je van idee tot praktijk? Hoe organiseer je dingen? Waar vind je financiën?
- *Vaardigheden en competenties*; met name lokale netwerken en organisaties, verenigingen en stichtingen verwoorden de behoefte aan het verbeteren van praktische vaardigheden als presentatietechnieken of boekhouden.
- *Informeel kennis*; dit betreft kennis die verankerd zit in een gebied en personen. Deze kennis is niet altijd goed ontsloten voor het bredere publiek. Met name door ontmoetingen, face-to-face contact of keukentafelgesprekken kan deze kennis boven komen.
- *Ondernemerskennis*; ondernemers kijken met een specifieke bril naar het platteland. "De meeste kennis zit in de markt." (Van Meel)
- *Wetenschappelijke kennis*; feiten voortkomend uit wetenschappelijk onderzoek, in de breedste zin. Hierbij ook denken aan wetenschappelijke concepten.

Al deze soorten kennis dienen een plek te krijgen in een Kennisnetwerk Vitaal Platteland en waar nodig ontsloten, uitgewisseld en verder ontwikkeld te worden. Er bestaat grote behoefte aan kennisuitwisseling en meer samenwerking op vrijwel alle niveaus en tussen verschillende niveaus. De vraag is welke rol het Kennisnetwerk Vitaal Platteland daarin het beste kan spelen.

Er blijkt bij actoren in de regio sterke behoefte te bestaan aan kennis en ondersteuning op gebied van zowel proces als inhoud:

- "Er is behoefte aan het leren van competenties. Rond WMO. Rond sociaal economische zaken: hoe zorg je dat het platteland aantrekkelijk blijft? Hoe vind je economische dragers? Hoe ziet een adequaat voorzieningenniveau eruit? Hoe om te gaan met culturele contrasten? Er is behoefte aan concepten, hoe kun je ernaar kijken, maar ook aan good practices." (Movisie)
- "Er is veel informatie over subsidies te vinden, er is veel geld, maar komen tot uitvoering, tot toepassing is problematisch. Op dit niveau zit veel kennisbehoefte." (Projectbureau Belvedere)
- "Behoeften liggen vaak op praktisch vlak: hoe kom je van idee tot project? Waar vind je financiën? Hoe kun je samenwerken met de gemeente?" (VNG)
- "Hoe kun je het platteland versterken? Voorzieningen voor je dorp – hoe die vorm te geven? Winkels, vervoer. Wat heb je nodig voor versterking leefbaarheid. Ook: hoe geef je gemeenschapszin vorm? Hoe betrekken we jongeren erbij? Ook kennisvragen rond agrarische bedrijfsvoering in relatie tot natuur en landschap. (...) Om als plattelandsbewoner betrokken te kunnen zijn moet je voldoende kennis hebben. Standaardoplossingen zijn niet altijd de beste. We moeten creatief denken – ook daar is kennis voor nodig" (NBvP Vrouwen van Nu).
- "Er is niet zozeer behoefte aan kennisuitwisseling over doelen, maar vooral over instrumenten. Hoe bereiken we de doelen? Bijvoorbeeld over risicobewust participeren door overheden, of de nieuwe mogelijkheden in de nieuwe WRO. Hier is zeker behoefte aan." (Provincie Gelderland)

5 Kennisontsluiting

In de hoofdstukken 5, 6 en 7 rubriceren we de interviewbijdragen naar kennisontsluiting, -uitwisseling en –ontwikkeling als mogelijke doelen van een kennisnetwerk. Soms is het onderscheid wat kunstmatig omdat bepaalde instrumenten of ideeën in twee of drie hoofdstukken zouden passen.

Kennis ontwikkelen is één ding. Belangrijk is dat deze kennis ook wordt gebruikt, wordt toegepast ten behoeve van plattelandsontwikkeling. Aanbod van kennis wordt nauwelijks als probleem gezien, wel de ontsluiting van de aanwezige kennis. Dat geldt voor zowel wetenschappelijke als praktijkkennis. Bij het ontsluiten van kennis ligt een belangrijke rol voor het Kennisnetwerk Vitaal Platteland.

Concreet wordt gesproken over het praktijkrijp maken van informatie uit wetenschappelijk onderzoek en uit rijksrapporten. *“De kennis van Wageningen en andere wetenschappelijke onderzoeksinstituten moet ontsloten worden, praktisch gemaakt worden. Er is een vertaalslag nodig: wat kan een gemeente doen? Geldt ook over overheidsbeleid: nota’s komen niet aan, worden niet gelezen door tijdgebrek.”* (VNG) *“Het gaat om kenniscirculatie in plaats van kennisdoorstroming: je leert door te doen.”* (Roep, WUR)

Van het Kennisnetwerk Vitaal Platteland wordt verder verwacht dat het een rol gaat spelen in de verbetering van de efficiëntie van kennisstromen. *“Zorg voor meer overzicht en coördinatie.”* (Foorhuis en Rippen) *“Er is kennis aanwezig, je moet het alleen op een hoger plan brengen, verrijken.”* (NBvP Vrouwen van Nu)

Op onderdelen kan hierin worden voorzien met een kennisbank. Zolang dit maar aansluit op de vragen die leven. Dat kan door onderzoeksresultaten beter toegankelijk te maken, niet alleen met een samenvatting maar ook door een koppeling naar de praktijk te leggen. Maar ook door in te gaan op vragen waar nu via google nog geen antwoord op gevonden kan worden. Bijvoorbeeld vragen over de nieuwe WRO, welke consequenties dit heeft voor initiatieven, en wat dit gaat betekenen voor initiatieven in de verbrede landbouw. *“Met als doel om snel informatie en kennis te vergaren die voor de ontvanger relevant en bruikbaar is en waarin interactiviteit alleen aan de orde is waar het de doelmatigheid van de kennisbank vergroot”.* (Task Force ML)

In het proces van kennisontsluiting, overzicht en efficiëntie van kennisstromen spelen mensen een belangrijke rol. In Brabant is de ervaring dat ondernemers met hun vragen naar streekhuizen en programmabureaus komen als ze weten dat er goede mensen zitten, waar ze van op aan kunnen. *“De mensen die er zitten bepalen in sterke mate of kennisontsluiting voor ondernemers werkt. Je hebt iemand nodig die de vragensteller begrijpt en weet waar de gevraagde kennis moet worden gehaald.”* (Van Meel) Belangrijk voor goede ontsluiting van kennis zijn ontmoeting en kennisuitwisseling. Dit wordt uitgewerkt onder hoofdstuk 6 Kennisuitwisseling.

Vitaal Platteland vraagt daarnaast om een integrale aanpak van problemen/kansen rondom de onderwerpen economie, recreatie, landbouw, natuur, ruimtelijke ordening, kleine kernen, etc. Vooral bij gemeenten speelt de vraag hoe plattelandsontwikkeling integraal aangepakt kan worden. Binnen gemeenten, maar ook bij andere overheden, zijn veelal meerdere mensen verantwoordelijk voor een specifieke sector. Bij overheden is verkokering een veel gesignaleerd probleem. *“Om tot echte innovaties en ontwikkelingen te komen moet je sectoroverschrijdend werken.”* (Van Meel)

In Brabant zijn kennisloketten ingesteld om regionale ontwikkeling te ondersteunen. Deze zijn gekoppeld aan streekhuizen. In de kennisloketten nemen verschillende kennisinstellingen deel. Door het inzetten van kennis, capaciteit en faciliteiten kunnen projecten in een regio verder worden geholpen. Voor het onderwijs biedt dit mogelijkheden om studenten te laten participeren in actuele en praktijkgerichte vraagstukken. Doelgroepen die bij het kennisloket terecht kunnen zijn ondernemers, overheden en burgers. Hiermee ontstaat een directe relatie tussen de streek en de onderwijsinstellingen en komt kennis gemakkelijk en snel voor handen.

Conclusie: Het kennisnetwerk moet een rol spelen in de verbetering van de efficiency van kennisstromen, moet zorgen voor meer overzicht en coördinatie.

6 Kennisuitwisseling

Er is sterke behoefte aan ontmoetingen op zowel regionaal, nationaal, als (bij sommigen) op internationaal niveau om kennis en ervaringen uit te wisselen. Begrippen die worden genoemd zijn herkenning, solidariteit, verbinden, leren van elkaar. Prikkels uit andere delen van het land kunnen aanzetten tot kennis delen, leren en inspireren. *“Stel mensen centraal in je netwerk, daar zit de bezieling.”* (Landnet)

Een veel genoemde verwachting is dat het Kennisnetwerk Vitaal Platteland zich richt op het verbinden van mensen uit de praktijk met elkaar en het verbinden van allerlei bestaande initiatieven en kennisnetwerken. Ook is behoefte aan goede verbindingen tussen praktijk en onderwijs of kennisinstellingen. *“Kennisinstellingen zouden mee moeten doen in het netwerk. Niet alleen in projecten.”* (Knowhouse) *“Het kennisnetwerk moet academische instellingen en praktijk verbinden en de condities creëren waardoor uitwisseling en dialoog kan ontstaan. Dan ontstaat nieuwe en bruikbare kennis.”* (Doarpswurk) Transparantie is daarbij erg belangrijk, evenals samenwerking tussen bestaande initiatieven. *“Zoveel mogelijk zwaluwstaarten met bestaande initiatieven.”* (VVKK)

Bij kennisuitwisseling gaat het niet alleen om kennis gekoppeld aan kennisinstellingen, het dient zeker ook gericht te zijn op uitwisseling van praktijkervaringen en goede voorbeelden. Dit kan in een regio tussen verschillende sectoren, maar ook tussen regio's.

Ontmoetingen kunnen plaatsvinden op verschillende manieren. Zowel fysieke ontmoetingen zijn nodig als het ontwikkelen van een goed functioneren virtueel netwerk.

Fysieke ontmoeting

Voor het Kennisnetwerk zijn fysieke ontmoetingen belangrijk. Bij kennisuitwisseling en overdracht gaat het om contact tussen mensen.

- *“Uitwisseling op praktijkniveau is het meest interessant en levert het meest op.”* (Projectbureau Belvedere)
- *“Kennis (wat) en kennissen (wie) verbinden is de uitdaging, die je krijgt door het verbinden van mensen.”* (Stimuland)
- *“Tastbaar, zichtbaar zijn. Fysieke ontmoetingen zijn belangrijk. Niet alleen een website. Help mee ervaringen te verspreiden.”* (Movisie)
- *“Netwerk moet innovaties uitwisselen en in praktijk brengen. Het gaat om meer dan kennisuitwisseling – er moet iets mee gebeuren.”* (Innovatienetwerk)

Betere ontsluiting van kennis en kennisuitwisseling kunnen worden georganiseerd door ontmoetingen, verbindingen, open netwerken. Sommigen onderstrepen daarbij het belang van specifieke mensen die helpen bij het doorgeven van kennis, zoals kennismakelaars, entrepreneurs, kennisinterfaces of gebiedsmakelaars. *“Voor goede kennisuitwisseling is een gebiedsmakelaar nodig, iemand die de streek goed kent en mensen aan elkaar kan verbinden. De gebiedsmakelaar is een onmisbare schakel voor kennisoverdracht, omdat die weet waar de kennisvragen zitten en hij/zij de brug kan bouwen naar de kennisgever.”* (Wisse)

Ervaringen uit de CoP Voorlopers en de Praktijkkringen Wethouders van het Netwerk Platteland laten zien dat deze fysieke ontmoetingen en uitwisseling kennis genereert die nog niet is gedocumenteerd.

Virtuele ontmoeting

Diverse personen verwoorden daarnaast de behoefte aan een digitale kennisuitwisseling. Concreet bestaat behoefte aan een databank van mensen, organisaties en netwerken die met bepaalde onderwerpen bezig zijn. Ook op andere manieren kan internet een belangrijke rol spelen voor de uitwisseling van behoeften en kennis.

“Dit gaat het in de toekomst helemaal worden. Toekomstige generaties denken heel anders en zijn hier veel meer op gericht. Op dit moment moet je goed nadenken hoe je het aanpakt, ik heb al teveel websites een zachte dood zien sterven.” (Provincie Gelderland) Martijn Aslander spreekt over *communities* en stelt voor Plattelandscommunities op internet te bouwen, *“waar mensen hun verhalen kwijt kunnen, vragen kunnen stellen, ervaringen kunnen delen, kennis kunnen halen, kennis brengen.”*

Hoewel vrijwel iedereen het belang van een digitaal virtueel netwerk onderschrijft, worden er ook kritische kanttekeningen gemaakt. Deze spitsen met name toe op het gegeven dat een digitaal virtueel netwerk alleen werkt als mensen betrokken zijn en er vertrouwen is. *“Virtueel uitwisselen werkt pas als je elkaar al kent en er vertrouwen is.”* (Knowhouse) *“User-groups werken alleen als mensen echt betrokken zijn, iets delen. Anders sterft het een langzame dood.”* (Syntens) Een digitaal virtueel netwerk is dus zinvol als aanvulling op andere vormen van ontmoeting en kennisuitwisseling.

Conclusie: Er is behoefte aan fysieke ontmoetingen, in combinatie met internet, met als doel het verbinden van mensen. Op regionaal niveau is een gebiedsmakelaar een belangrijke schakel in kennisuitwisseling.

7 Kennisontwikkeling

Relatie met onderzoek

Ontwikkeling van nieuwe kennis blijft nodig. De interactie tussen onderzoek en praktijk is niet altijd optimaal en onderzoeksresultaten worden niet voldoende benut. Hoe kan dit beter? Toegepast onderzoek kan aan relevantie winnen als vaker en beter wordt aangesloten bij thema's en behoeften die spelen in de praktijk. Hier zou de vraagarticulatie moeten beginnen. Verder zouden relevante praktijkervaringen en regionale kennis nog meer kunnen dienen als data voor onderzoek. Daarnaast is belangrijk dat de resultaten landelijk en toepasbaar zijn voor de vertolkers van de behoeften. Het zou toegepast onderzoek voor plattelandsontwikkeling ten goede komen, wanneer kennisinstellingen meedoen in het netwerk en niet alleen participeren in projecten.

- *“Er is geen behoefte aan abstracte kennis vanuit academische instellingen en ouderwetse kennisoverdracht.”* (Doarpswurk)
- *“Belangrijk om in de praktijk te vragen waar behoefte aan is. De valkuil is dat kennis wordt ontwikkeld die niet aansluit bij de behoeften uit de praktijk.”* (Movisie)
- *“Universiteiten zijn belangrijk voor kennis, maar zijn beperkt door financiën en structuren. Er worden wel goede concepten uitgedacht, maar deze komen niet in de praktijk. Er is te weinig uitwisseling met de praktijk.”* (Innovatienetwerk)
- *“Kennis wordt pas gebruikt als het relevant is. Het moet dichtbij mensen en dichtbij het primaire proces staan.”* (DLG)

De wijze van financiering van onderzoek speelt daarbij een belangrijke rol. Sommigen verwoorden wrevel omdat veel geld als vanzelfsprekend naar de WUR zou gaan:

- *“Waar zit de kennis? 90% van het geld van LNV gaat naar Wageningen. Er zijn nog veel anderen!”*
- *“Kennisvouchers van LNV werken niet voor ZZP-ers. Ze gaan bijna alleen naar de WUR. Je moet vaak ISO gecertificeerd zijn.”* (Landnet)

Deze laatstgenoemde groep ZZP-ers zou graag meer aansluiting vinden bij kennisinstellingen. Zij kunnen een meerwaarde bieden omdat zij dichtbij de praktijk staan: *“Er liggen kansen voor het creëren van synergie tussen universiteit en ZZP-ers: universiteit wil meer praktijk en ZZP-ers meer mogelijkheden om kennis te delen.”* (Landnet) Oplossingen worden onder meer gezocht in het toewijzen van onderzoeksgelden aan de regio en in de vorm van kennisvouchers. *“Geld voor toegepast onderzoek zou aan regio's toegekend moeten worden. Regio kan dan de kennisinstellingen betrekken. Dan krijg je regionale ontwikkelingen in plaats van projecten in een regio.”* (Knowhouse) Het is ook goed mogelijk om kennisvouchers te verstrekken aan (groepen van) ondernemers.

Kennisontwikkeling in Regionale Innovatiecentra (RIC)

Door Jan Huijgen (Eemlandhoeve) is het concept Regionaal Innovatie Centrum gepresenteerd als plaats waar kennisbenutting en –ontwikkeling plaatsvindt. Tevens is het een centrum waar initiatieven worden ondersteund, verschillende partijen elkaar kunnen ontmoeten om innovatie tot stand te brengen. Centrale doelstelling is “het ontwikkelen van kennis en innovatie gericht op de opgave voor duurzame stad en platteland relaties”.

Een RIC beantwoordt vragen naar bestaande kennis en expertise, evenals verdiepende vragen die verder reiken dan bestaande kennis. Het gaat dan om nieuwe kennis ten behoeve van innovatie. Het RIC kan ook proefpolder zijn waar innovatieve ideeën worden getest.

Deze functies van een RIC moeten worden ingevuld door verschillende personen: een kennismakelaar (schakelfunctie voor kennis en expertise), een programmamanager (programmering van vragen binnen het RIC), een gebiedsanimator (brengt partijen bij elkaar), ondernemerscoach (stimuleert ondernemerschap) en ketencreator (sluit contracten voor het gebied af, erbinnen en erbuiten).

De kennismakelaar heeft een centrale rol. Hij/zij koppelt ideeën uit het gebied aan kennisinstellingen, maakt bestaande kennis binnen kennisinstellingen beschikbaar, laat nieuwe ideeën en concepten via het onderzoek verder uitwerken en schakelt tussen regio's.

Het concept Regionaal Innovatie Centrum is in eerste instantie opgezet voor de regio Eemland. Er is een kwartiermaakster aangesteld die het concept voor Eemland handen en voeten moet geven.

Regionale Transitie

Een stap verder dan kennisontwikkeling gaat de vraag naar regionale transitie. Dit wordt benadrukt in het Programma Regionale Transitie (werkprogramma van lector Plattelandsvernieuwing Willem Foorthuis voor de Groene Kenniscoöperatie). Vertrekpunt hierin is dat regio's veranderen, een nieuwe betekenis en een nieuwe rol krijgen. De regio is in transitie. Door een andere plaatsbepaling van overheden ontstaat meer ruimte voor zelfregulering en decentralisatie van beleidsontwikkeling. Om een regio duurzaam te vernieuwen is een bereidheid tot samenwerking nodig van alle betrokken partijen.

Het programma Regionale Transitie wil vat krijgen op dit transitieproces van het landelijk gebied en er aan bijdragen. Het gaat hier niet alleen om kennis ontsluiten, verspreiden, ontwikkelen en toepassen, maar ook om een samenwerking tussen alle niveaus te organiseren en te verbinden met regionale partners. Er is ruimte om te experimenteren met innovatieve projecten.

Binnen de formule 'werkplaats' is de nodige ervaring opgedaan met deze werkwijze: het is een ontmoetingsplaats en kennisnetwerk voor alle belanghebbenden die zich willen inzetten voor de versterking van hun regio. Studenten, docenten, ambtenaren, professionals en bewoners komen hier om samen te werken. Vragen en problemen van bewoners en ondernemers staan centraal. *"Gebruik de werkplaats als leeromgeving: daar is iedereen student en staat iedereen echt open."* (Foorthuis)

Het betrekken van het onderwijs heeft als extra voordeel dat hiermee wordt gewerkt aan de toekomstige generatie. *"Het onderwijs is de sleutel tot de oplossing: we creëren een nieuwe leeromgeving, nodig voor paradigmaverandering."* (Foorthuis)

Conclusie: De interactie tussen onderzoek en praktijk is niet optimaal en onderzoeksresultaten worden onvoldoende benut.

Conclusie: Onderzoek zou vaker en beter moeten aansluiten op problemen die spelen in de praktijk.

Conclusie: Bij het betrekken van onderwijs snijdt het mes aan twee kanten: voor de vragensteller uit de praktijk en voor de student.

8 Werkwijze Kennisnetwerk Vitaal Platteland

Knowhouse noemt als belangrijke aspecten van een netwerk: *“Mensen moeten meedoen, iets kunnen brengen en kunnen halen, rond een gezamenlijk doel. De kracht zit in mensen en ontmoeting. Een netwerk moet geen hiërarchische structuur hebben, maar functioneren vanuit samenhang. Procesbegeleiders stimuleren dat ieder op eigen verantwoordelijkheid haalt en brengt.”*

Uit diverse interviews kwam naar voren dat mensen een belang moeten hebben om kennis uit te wisselen. Het gaat niet vanzelf. *“Informatiestromen komen tot stand als mensen wat kunnen halen, pas dan kunnen of willen ze kennis en ervaringen brengen.”* (Projectbureau Belvedere)
Voorwaarden hiervoor zijn dat kennisuitwisseling wordt georganiseerd op basis van gelijkwaardigheid en rond een maatschappelijk doel, dat geeft de motivatie voor extra inzet.

- *“Een kennisnetwerk werkt alleen wanneer mensen er enthousiast voor zijn, wanneer ze betrokken zijn. Je kunt zo’n netwerk niet van bovenaf opleggen, het moet organisch groeien, van onderop.”* (Syntens)
- *“Een voorbeeld van een netwerk is Bio-energy Noord. Iedereen kan hier aankloppen, zij helpen verder, zowel gemeente als ondernemer. Bio Energy ontsluit kennis van andere organisaties, ook wordt de weg naar subsidies aangereikt. Er is wel veel kennis aanwezig, men ontwikkelt geen kennis. Men wil vooral bio-energie stimuleren.”* (Arcadis)
- *“Een netwerk functioneert alleen als leden een passie delen voor het thema.”* (Landnet)

Als het geen maatschappelijk doel is, zou in ieder geval voor een focus moeten worden gekozen. *“Het Kennisnetwerk Veelzijdig Platteland klinkt als een zeer breed netwerk, van sociaal-economisch tot landbouw en ecologie. Er moet wel een focus zijn. Wat gaat er op dit moment dan niet goed?”* (Arcadis)

Een kennisnetwerk functioneert alleen bij betrokkenheid en actieve deelname van haar deelnemers, gericht op het realiseren van een gemeenschappelijk doel: het verder ontwikkelen van een Vitaal Platteland. Dat vraagt dat partijen naast elkaar willen staan, elkaar vertrouwen en openheid willen geven. Het Kennisnetwerk kan daarin makelen, schakelen, verbinden, prikkelen en verrijken van de grote groep actoren en kennis. Andere genoemde begrippen: verzamelen, structureren, openbaar maken.

Het moet in de gebieden gebeuren. Als netwerk kun je faciliteren en stimuleren, ruimte geven zodat de mensen die werken aan het Vitale Platteland hun vragen helder krijgen, kennis kunnen genereren en uitwisselen. Het kennisnetwerk moet concreet zijn, praktisch, niet te theoretisch en zo laagdrempelig mogelijk. Het Kennisnetwerk Vitaal Platteland is dan ook niet zozeer een organisatie, maar meer een community.

Veel geïnterviewden adviseren om te werken vanuit een organisch groeiscenario, dat start met voorlopers in de gebieden zelf. Het Kennisnetwerk Vitaal Platteland moet ontwikkeld worden in stappen. *“Begin klein en groei geleidelijk uit.”* (Landnet) *“Belangrijk is focussen, dan groeimodel. Speerpunten vaststellen.”* (Movisie). Martijn Aslander gebruikte een metafoor om helder te maken hoe een kennisnetwerk er uit ziet: *“als een zeester die splits en verder gaat” en geen “spin in het web”*.

Ook al zou de focus op regionaal niveau moeten liggen (zie ook hoofdstuk 3), er is ook een 'overkoepeling' nodig, boven het regionaal niveau. *"Het kennisnetwerk is datgene dat over de gebieden, over de regio's ontstaat. Geen fora waarin mensen vanuit organisaties of belangen zitten, maar die openstaan voor beweging en verandering."* (Roep, WUR) *"Je hebt procesbegeleiders nodig om een kennisnetwerk te faciliteren, geen onderzoekers."* (Landnet) *"Je hebt entrepreneurs nodig om inspiratie om te zetten in concrete projecten. Er is trekkkracht nodig om iets tot stand te laten komen."* (Innovatienetwerk) . Voor een Kennisnetwerk Vitaal Platteland is het van belang dat alle regio's in Nederland hier baat bij hebben.

Tijdens de interviews kwam ook naar voren wat het Kennisnetwerk Vitaal Platteland niet moet doen en zijn:

- Geen kennisinstituut worden, het kennisnetwerk moet zelf geen kennis genereren.
- Niet institutionaliseren.
- Niet hiërarchisch organiseren, maar creëer samenhang.
- Geen belangenbehartiger worden.

Conclusie: Een gemeenschappelijk doel stimuleert mensen om aan te sluiten bij een netwerk, ze zijn dan eerder bereid om ook te 'brengen' en niet alleen te 'halen'.

Conclusie: Het Kennisnetwerk Vitaal Platteland is niet een organisatie maar een community. En meer een zeester dan een spin in het web.

9 Conclusies

Het Kennisnetwerk Vitaal Platteland heeft als belangrijkste doelen kennisontsluiting, kennisuitwisseling en kennisontwikkeling vanuit de praktijk, ten behoeve van een effectieve en efficiënte dynamiek op het platteland en optimale verbinding tussen stad en platteland. Uit de quick scan onder vertegenwoordigers van belangrijke spelers op het gebied van plattelandsontwikkeling kwamen de volgende conclusies naar voren:

- Een kennisnetwerk begint vanuit de regio, regionale agenda's moeten de thematiek bepalen voor uitwisseling en ontwikkeling van kennis.
- Het kennisnetwerk moet een rol spelen in de verbetering van de efficiency van kennisstromen, moet zorgen voor meer overzicht en coördinatie.
- Er is behoefte aan fysieke ontmoetingen, in combinatie met internet, met als doel het verbinden van mensen. Op regionaal niveau is een gebiedsmakelaar een belangrijke schakel in kennisuitwisseling.
- De interactie tussen onderzoek en praktijk is niet optimaal en onderzoeksresultaten worden onvoldoende benut.
- Onderzoek zou vaker en beter moeten aansluiten op problemen die spelen in de praktijk.
- Bij het betrekken van onderwijs snijdt het mes aan twee kanten: voor de vragensteller uit de praktijk en voor de student.
- Een gemeenschappelijk doel stimuleert mensen om aan te sluiten bij een netwerk, ze zijn dan eerder bereid om ook te 'brengen' en niet alleen te 'halen'.
- Het Kennisnetwerk Vitaal Platteland is niet een organisatie maar een community. En meer een zeester dan een spin in het web.

Bijlage 1 Lijst met respondenten

	Organisatie	Naam	Datum
1	WUR Rurale Sociologie	Dirk Roep	20-03-08
2	Innovatienetwerk	Ger Vos	20-03-08
3	KempenGoed, Land van de Hilver, Agro & Co, Streekhuis Kempenland, Kennisloket	Wiet van Meel	25-03-08
4	Van Hall / Larenstein	Lineke Rippen en Willem Foorthuis	26-03-08
5	Sociëteit Noord Beveland	Aly Wisse	31-03-08
6	Lifehackers	Martijn Aslander en Sanne Roemen	02-04-08
7	DLG	Arthur van Leeuwen	02-04-08
8	Dorp en Bedrijf Friesland	Anno vd Broek	03-04-08
9	Doarpswurk	Henk Rozema	03-04-08
10	Taskforce MFL	Maarten Fischer en Arjan Monteny	04-04-08
11	Projectbureau Belvedere	Dre van Marrewijk en Sandra Greeuw	08-04-08
12	IPO	Herman Cohen Stuart	08-04-08
13	Stimuland	Bart Jasper Fajier en Harry Roetert	10-04-08
14	Gemeente Voorst	Jan van Muyden (wethouder)	10-04-08
15	Stichting Recreatie	Emile Bruls	11-04-08
16	Landnet (netwerk ZZP-ers)	Bart Peijnenburg (Mens en Land), Maria van Boxtel (Land & Co), Joke Bloksma, Gaston Remmers (Bureau Buitenkans), Djura Prins (Prins in Communicatie), Gerard Hendrix (HX)	11-04-08
17	VVKK Limburg	Sjaak Sluiters	11-04-08
18	Arcadis	Niek de Boer	15-04-08
19	Movisie	Bernadette Clemens en Ard Sprinkhuizen	17-04-08
20	Syntens	Harco van der Hil	22-04-08
21	NBvP – Vrouwen van Nu	Gonda Lier	22-04-08
22	VNG	Margriet de Jonge en Lucas Bokhove	22-04-08
23	DLG	Adri Kromwijk	24-04-08
24	Knowhouse	Rinus van de Waart	14-05-08
25	Provincie Gelderland	Annette Pancras en Rob Gerrits	27-05-08

Bijlage 2 Interviewgide Quick Scan Kennisnetwerk Vitaal Platteland

Doel van de interviews is meer duidelijkheid te krijgen over:

- welke kennisbehoeften er zijn m.b.t. platteland en plattelandsontwikkeling
- welke kennis waar aanwezig is
- op welke wijze en in welke mate de kennis uitgewisseld wordt
- waar knelpunten liggen.

De startvraag maakt duidelijk wat de geïnterviewde verstaat onder kennis: Wat verstaat u onder kennis?

Behoefte

Wat voor kennisvragen leven er in uw organisatie, gemeente, ...?

Wat voor type kennis betreft het?

Is hier een antwoord op te vinden?

 Zo, nee, waarom niet?

 Zo, ja, hoe? (Succesvoorbeelden)

Is er meer behoefte om kennis te halen of te brengen?

Aanbod

Welke kennis is aanwezig in uw organisatie, gemeente,?

Bij wie of waar is dit aanwezig?

Is er voldoende (wetenschappelijke, technische, praktijk) kennis beschikbaar (ook elders)?

In welke vorm moet kennis beschikbaar zijn?

Kennisstromen

Is er een goede ontsluiting van bestaande kennis?

Landt de kennis uit onderzoeksresultaten op de goede plaats?

 Waar niet?

 Waar wel? (Succesvoorbeelden)

Hoe kunnen kennisstromen worden verbeterd?

Afsluitende vraag over het netwerk:

Wat verwacht u van een Kennisnetwerk Vitaal Platteland?

Op de achtergrond meenemen:

Om wat voor kennis gaat het?

- Kennis / houding / vaardigheden
- Technisch / sociaal
- Abstract – detail/uitvoerend
- Is het een vraag om kennis of meer vraag / behoefte om te netwerken (uitwisselen, verrijken, zoeken naar gelijk denkenden enz.)

Kenschets van de organisatie:

- Vooral kennisvragend – kennisontwikkeld?
- Of kennisintermediair?
- Aansluiting op gebiedsdynamiek?
- Wat is het belang / de interesse van de organisatie?